

kem Gevâliyâr Kalesi'ni kuşattı. Fakat Delhi'nin Seyyidiler'e mensup hükümdarı Muizzüddin II. Mübârek Şah tarafından uzaklaştırıldı. Behmenî Hükümdarı I. Ahmed Şah'ın Kehirlâ racasına saldırması üzerine Hüşeng Şah kendisine haraç veren racayı kurtarmak üzere yola çıktı ve onu ağır bir yenilgiye uğrattı (1428). Hüşeng Şah 1431'de Cemnâ nehri kıyısındaki Kelpî şehrine hücum etti ve sözde Delhi Seyyidleri'nin hâkimiyetinde olan şehri kolayca zaptetti. Mândû'ya dönerken yağmacı Hindû gruplarını cezalandırdı. Ömrünün son yıllarında ise tahtı ele geçirmek için birbiriyle mücadele eden oğulları ile uğraştı. 9 Zilhicce 838'de (6 Temmuz 1435) vefat eden Hüşeng Han, 1406'da Gond istilâcılara karşı bir üs olarak kurduğu Hüşengâbâd'da defnedildi. Yerine Mahmûd Han Halac'ın desteklediği büyük oğlu Gaznî Han Muhammed Şah unvanıyla tahta geçti.

Güneydeki komşularıyla dostane ilişkiler kuran Hüşeng Şah Gucerât Sultanlığı'nın baskılarına başarıyla karşı koydu. Hindû tebaaya müsamahakâr davrandı ve Racpûtlar'ı kendi ülkesine yerleşmeleri konusunda teşvik etti. Mâlvâ onun hükümdarlığı döneminde zengin bir şehir haline geldi. Âlimleri himaye etmesi sebebiyle çok sayıda âlim ve sûfî Mâlvâ'ya yerleşti. Bunlar arasında kendisinin de müridi olduğu Şeyh Mahdûm Kadî Burhâneddin, Gavsüddehr Seyyid Necmeddin, Şeyh Yûsuf Buda ve Hazret-i Şeyhülislâm zikredilebilir. Mândû'da bir medrese yaptırarak Hüşeng Şah ticareti de teşvik etti. Hâkimiyet sahalarını kuzeyde Kelpî'ye, güneyde Kehirlâ'ya kadar uzattı. Aynı zamanda sanat sever bir hükümdar olan Hüşeng Şah Mândû'yu muhteşem bir şehir haline getirdi. Delhi Dervâzesi, Mescid-i Cum'a ve kendi türbesi o devrin mimari özelliklerini taşımaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

G. Yazdani, *Mandu: The City of Joy*, Oxford 1929, s. 8-13; Ahmad Alawi, *Şâhân-ı Mâlvâ*, Lucknow, ts. s. 388-389; Bayur, *Hindistan Tarihi*, I, 388-389; U. N. Day, "The Independent Kingdom of Malwa", *ChIn.*, V, 898-906; S. A. Rizvi, *The Wonder That Was India*, London 1987, II, 66-67; E. Barnes, "Dhar and Mandu", *Journal of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society*, XXI (1904), s. 339-391; J. Horowitz, "Dilâver Han", *IA*, III, 587; T. W. Haig, "Hüşengşâh Gürî", a.e., V/1, s. 616; a.mlf., "Mandu", a.e., VII, 282; a.mlf. - [Rizau'l Islam], "Mâlvâ", *EI*² (İng.), VI, 309; A. S. Bazmee Ansari, "Dilâvar Khân", a.e., II, 276; J. Burton-Page, "Hüşhang Şah Ghurî", a.e., III, 638-639.

ABDÜLKERİM ÖZAYDIN

HÜŞENÎ, Ebû Sa'lebe

(أبو ثعلبة الخشني)

Ebû Sa'lebe Cürsûm
b. Nâşim el-Huşenî
(ö. 75/694-95)

Sahâbî.

Hayatına dair fazla bilgi yoktur. Kendisinin ve babasının adı hakkında ihtilâf edilmiş, her ikisi için de kaynaklarda pek çok isim sayılmıştır. Zehebî bu isimlerin en meşhurunun Cürsûm b. Nâşim olduğunu belirtir (*Târîhu'l-İslâm*, s. 547; diğer isimler için bk. İbn Hacer, *el-İşâbe*, IV, 29-30). Kudâa kabilesinin Huşeyn b. Nemr koluna mensup olan Ebû Sa'lebe daha çok bu künyesiyle tanınmakta, dedesinin adı ise bilinmemektedir. Kardeşi Amr da Hz. Peygamber hayatta iken İslâmiyet'i kabul edenlerdendir.

Hayber fethi için (6/628) hazırlık yapıldığı bir sırada gelerek İslâmiyet'i kabul eden Huşenî bu savaşa katıldı ve kendisine ganimetlerden pay ayrıldı. Daha sonra onu ziyarete gelen ve müslüman olan yedi kişiyle birlikte Bey'atürrıdvân'da da bulunan Huşenî kabilesine elçi olarak gönderildi ve onların da müslüman olmasını sağladı (İbn Sa'd, I, 329).

Hz. Peygamber'den ve Muâz b. Cebel, Ebû Ubeyde b. Cerrâh gibi sahâbilerden rivayette bulunan Huşenî'nin, *Kütüb-i Sitte* başta olmak üzere muteber hadis kaynaklarında pek çok rivayeti yer almakta, kendisinden hadis dinleyenler arasında Ebû İdrîs el-Havlânî, Saîd b. Müseyyeb, Atâ b. Yezîd el-Leysi, Mekhûl, Ebû Külâbe el-Cermî ve Ebû Recâ el-Utâridî gibi isimler bulunmaktadır.

Huşenî, Resûl-i Ekrem'e başvurarak Şam bölgesinde henüz fethedilmemiş olan bazı yerlerin kendisine verilmesini istemiş, Resûlullah'ın, "Bakın hele, Ebû Sa'lebe neler söylüyor!" demesi üzerine yemin ederek oraların mutlaka fethedileceğini belirtmiş, Hz. Peygamber de onun isteğini yerine getirmiştir (*Müsned*, IV, 193-194).

Sıffin Savaşı'nda her iki tarafta da yer almayan ve daha sonra Dimaşk'a yerleşerek çoluk çocuk sahibi olduğu anlaşılan Huşenî bir gece yarısı namaz kılarak secdede vefat etmiştir. Onun Muâviye'nin halifeliği döneminde (661-680) öldüğü de rivayet edilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, IV, 193-195; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 329; Halife b. Hayyât, *et-Tabakât* (Ömerî), s. 305; Dârekutnî, *el-Mü'telif ve'l-muhtelif* (nşr. Muvafak b. Abdullah b. Abdülkâdir), Beyrut 1986, II, 680-681, 958; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, IV, 27-28; Sem'anî, *el-Ensâb*, V, 128; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe* (Bennâ), VI, 44-45; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, II, 567-571; a.mlf., *Târîhu'l-İslâm: sene 61-80*, s. 547-549; a.mlf., *el-İber*, I, 63; a.mlf., *el-İlâm bi-vefeyâti'l-a'lâm* (nşr. Riyâd Abdülhamîd Murâd - Abdülcebbar Zekkâr), Beyrut 1412/1991, s. 46; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, XII, 49-51; a.mlf., *el-İşâbe*, IV, 29-30; Hazrecî, *Hulâşatü Tehzîb*, s. 446; Wensinck, *el-Mu'cem*, VIII, 38.

ABDÜLKADİR ŞENEL

HÜŞENÎ,

Muhammed b. Abdüsselâm

(محمد بن عبد السلام الخشني)

Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdisselâm
b. Sa'lebe el-Huşenî el-Kurtubî
(ö. 286/899)

Hadis ve dil âlimi.

221'de (836) Endülüs şehirlerinden Ceyyân'da (Jaén) doğdu. Bazı kaynaklarda künyesi Ebû'l-Hasan olarak da kaydedilmektedir. Büyük dedelerinden sahâbî Ebû Sa'lebe el-Huşenî'ye nisbetle Huşenî diye anılır. 240 (854) yılından önce hacca gitti. Daha sonra tahsil amacıyla Mekke, Basra, Bağdat, Mısır gibi ilim merkezlerini dolaftı. Arap dilini Ebû Hâtim es-Sicistânî ve Ebû'l-Fazl er-Riyâşî'den öğrendi. Harmele b. Yahyâ, Muhammed b. Müsennâ, Bündâr lakabıyla tanınan Muhammed b. Beşşâr, Abdullah b. Saîd el-Eşec el-Kindî ve Müzenî gibi âlimlerden fıkıh ve hadis okudu. 247'de (861) Ebû Ubeyd Kâsım b. Selâm'ın eserlerini onun talebesi Muhammed b. Vehb el-Mis'arî yoluyla elde etti (rivayette bulunduğu kimselerin bir listesi için bk. Muhammed b. Hâris el-Huşenî, *Ahbârü'l-fukahâ' ve'l-muhaddişin*, s. 134-137). Kendisinden oğlu Muhammed, hadis hâfızı Muhammed b. Kâsım b. Muhammed el-Beyânî, Kâdîlkudât Eslam b. Abdülazîz ve Kâsım b. Asbağ gibi kişiler hadis rivayet ettiler.

Huşenî, yirmi beş yıl süren ilmi seyahatlerinin ardından Kurtuba'ya (Cordoba) yerleşti. Endülüs'te o tarihlerde henüz bilinmeyen pek çok hadisi, lugatı ve Câhiliye devri şiirini buraya taşıdı. Bir müddet Arap dili okuttuktan sonra hadis öğretimine yöneldi. Ebû Ubeyd Kâsım b. Selâm'ın *en-Nâsih ve'l-mensûh* adlı eserini Endülüs'e getirmesi burada nesih konusunda bazı tartışmaların çıkmasına sebep oldu. Huşenî'nin Kur'an ve Sünnet'te